

Plan van Aanpak - Erfgoedgemeenschappen

Younes Koubaa, Neelam Pultoo en Dunke van Boekel

Debrief

De Rijksdienst van Cultureel Erfgoed wilde een tijd geleden alle erfgoedgemeenschappen in Nederland in kaart brengen. Dat houdt in: alle groepen die zich inspannen om zogenaamd erfgoed te onderhouden, of op een andere manier 'levend' te houden. Toen de schaal van dit project duidelijk werd, kwam het besluit om een 'test case' uit te voeren: alle erfgoedgemeenschappen in de stad in Gouda op een rij zetten. Dat ging moeizamer dan verwacht, dus nu kijkt de Rijksdienst - en wij - naar een nieuwe manier om erfgoedgemeenschappen in beeld te brengen.

Het probleem dat we willen adresseren - zoals ook uiteen is gezet in de briefing van de opdrachtgever - is dat er talloze erfgoedgemeenschappen zijn, waarvan niets bekend is. Er zijn er zoveel door het land verspreid, maar die zijn dus nog niet in kaart gebracht. Sommige erfgoedgemeenschappen zijn juist wél erg actief op bijvoorbeeld hun eigen websites of sociale media. Dat wil niet zeggen dat ze makkelijk te vinden zijn en dat is het probleem. En dan zijn er ook nog de miniclubs, de drie fanatieke draaiorgelhouders die technisch gezien wel een gemeenschap vormen, maar door de kleinschaligheid praktisch niet vindbaar zijn.

Het is niet alleen voor de ambtenaren en professionals gunstig om deze gemeenschappen te kunnen vinden. Over het algemeen is het doel van een erfgoedgemeenschap immers om het onderwerp in hun kern aan de man te brengen, of in ieder geval in het publieke gedachtegoed te houden. Voor hen is het dus waarschijnlijk voordelig als zij in een makkelijk te vinden digitaal hulpmiddel belanden.

Ons doel is samen met de opdrachtgever om een digitaal hulpmiddel te ontwikkelen, dat erfgoedambtenaren en erfgoedprofessionals helpt om lokaal actieve erfgoedgemeenschappen sneller en effectiever te vinden en in kaart te brengen. Dat doen we aan de hand van de volgende vraagstukken:

- Welke technologische of AI-gestuurde methoden zijn geschikt om lokaal actieve erfgoedgemeenschappen te vinden, te selecteren en

in kaart te brengen, inclusief kleinere, informele of minder zichtbare groepen?

- Hoe kunnen deze methoden vertaald worden in een toegankelijke tool voor erfgoedprofessionals?
- Wat kunnen erfgoedprofessionals vervolgens doen met de resultaten? Hoe helpt het hen in hun dagelijkse werk?
- Hoe werkt het beheer (de governance) van deze tool?
- "Ethiek: Welke ethische overwegingen komen naar boven bij het werken met deze technologie voor deze doeleinden?"
- Hoe kunnen we zorgvuldig omgaan met de waarden, relaties en perspectieven die belangrijk zijn in de erfgoedpraktijken

In overleg met de opdrachtgever hebben we daarbij besloten dat er verschillende gebruiksscenario's zijn waarin een dergelijk hulpmiddel handig is, en waar we onze tool uiteindelijk op kunnen richten. Het een sluit het ander uiteraard niet uit, maar als het hulpmiddel in ieder geval één van deze opstellingen goed uit de verf komt, is dat al een grote vooruitgang. De gebruiksscenario's zijn:

- Een burger die in contact wil komen met een erfgoedgemeenschap (om wat voor reden dan ook)
- Erfgoedgemeenschappen die in contact willen komen met fondsen/zich 'op de markt willen brengen' om in aanmerking te komen voor eventuele subsidies
- Erfgoedgemeenschappen die met vergelijkbare groepen uit andere gebieden in contact willen komen
- Professionals en ambtenaren die inzicht willen krijgen in de hoeveelheid en variaties aan erfgoedgemeenschappen in een gebied

Dat is dan ook wat we willen bereiken: het moet met behulp van de door ons ontwikkelde digitale tool makkelijker worden voor verschillende groepen - maar voornamelijk erfgoedambtenaren-, professionals en andere gemeenschappen - om een toepasselijke erfgoedgemeenschap te vinden die aansluit bij hun interesses en/of wensen. Oh, en ook belangrijk daarin is dat het hulpmiddel ethisch verantwoord functioneert. Dan kunnen alle gewillige erfgoedgemeenschappen, hoe klein ook, makkelijker dan ooit gevonden worden en eventueel met elkaar verbinden.

Het is dus ook de bedoeling dat een mens niet van hot naar her moet rennen om de erfgoedgemeenschappen te vinden. De tool gebruikt online

informatie zoals websites, sociale media en bestaande databanken om te herkennen waar erfgoed gemeenschappen zich bevinden en welk erfgoed zij hebben.

Maar er is ook een belangrijk ethisch punt: niet elke gemeenschap wil hun data in een grote database. De angst kan er zijn dat ze niet weten wat er met die data kan gebeuren. Hierdoor is transparantie erg belangrijk en daarom willen wij dat de tool geen informatie zomaar openbaar maakt. In plaats daarvan:

- Spoort de tool een mogelijke erfgoed gemeenschap op.
- Daarna krijgt die gemeenschap zelf de keuze of zij in het erfgoed register wil komen.
- De gemeenschap beslist dus zelf wat wel of niet gedeeld wordt in de database.

Op deze manier combineren we technologie met respect voor privacy, cultuur en de wensen van de gemeenschap. Verder willen we vanaf het begin al duidelijk zijn wat er met de verzamelde data zal gebeuren.

Dat het hulpmiddel digitale *roots* moet hebben staat ook vast. De sturing vanuit de Rijksdienst is dat we in de richting denken van een AI-model of een zoekmachine die de in kaart gebrachte gemeenschappen makkelijk te vinden kan maken. Dan denken we al snel aan een achterliggende database, die dus alle data vasthoudt over bepaalde gemeenschappen en hoe die te vinden. Daarbij moet de tool open-source zijn.

Een mogelijkheid die samengaat met het inclusieve designproces van de Public Stack, en de gedachte van connectie en het samenbrengen van de bovenstaande groepen, is om de tool te introduceren middels ActivityPub - ofwel de Fediverse. De tool staat dan los van Big Tech-platformen als Google, en kan geheel door de eigenaar van de tool beheerd worden. Men kan de tool in de gaten houden gezien het open-source is, maar governance is sowieso nog iets waar we rekening mee moeten houden.

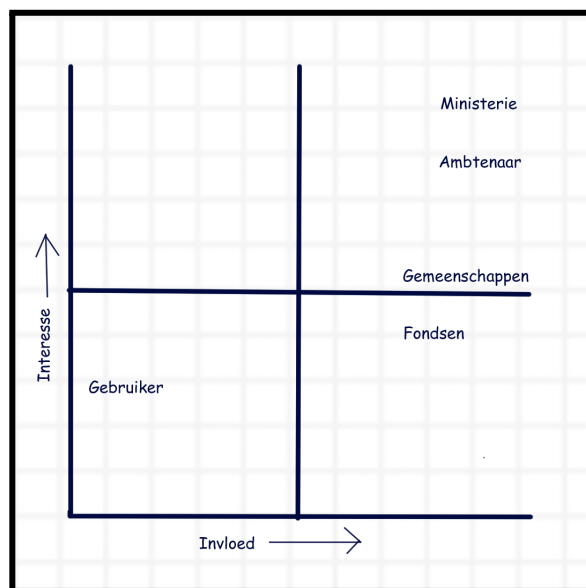
Toezicht en governance is nog moeilijk te beschrijven, gezien er nog geen definitief eindproduct is. De erfgoedambtenaren en -specialisten zijn hierin wel de belangrijkste groep. Zodra onze tool klaar is, gaan zij er hoogstwaarschijnlijk het meeste mee aan de slag. De Governance en toezicht ligt dus vooral bij hen en dus bij de Rijksdienst van Cultureel Erfgoed in het algemeen. Dingen zoals moderatie en informatie up-to-date houden ligt dus vooral bij hen.

De tool moet dus de werkdruk van erfgoedambtenaren heel erg verlagen, maar het brengt wel met zich mee dat het onderhoud van zo'n tool gaat liggen bij de mensen die het het meest gebruiken. Hoe dit op een eerlijke en rechtvaardige manier verdeeld kan worden, moeten we nog goed onderzoeken. Dat een groot deel wel zal liggen bij de Rijksdienst van Cultureel Erfgoed en de ambtenaren zelf, kunnen wij in ieder geval al verklappen.

Wanneer we een digitaal hulpmiddel hebben uitgedacht, uitvoerig getest op hoe het aansluit bij de behoeften van erfgoedgemeenschappen - die door middel van onderzoek en co-creatie concreter worden vastgesteld - en (in ieder geval een aantal van) de partijen zoals hierboven beschreven. Als we duidelijk hebben weergegeven hoe en waarom het verbindende aspect van ons concept werkt in een prototype, is het project wat ons betreft geslaagd. Hopelijk is het Rijksdienst van Cultureel Erfgoed het daar dan ook mee eens!

Stakeholders analyse

De twee meest essentiële stakeholders in ons concept - buiten de opdrachtgever uiteraard, maar diens bewegingsredenen zijn hierboven uitgebreid behandeld - zijn de erfgoedambtenaren en erfgoedprofessionals die de Rijksdienst van Cultureel Erfgoed wil ondersteunen. De belangrijkste stakeholders zijn in het model hiernaast in kaart gebracht en hieronder staat daar toelichting bij, op basis van hun invloed en interesse in dit project.

Over het algemeen kunnen we erfgoedambtenaren en erfgoedprofessionals in hun vaardigheden redelijk over een kam scheren. Beide groepen refereren naar experts op het gebied van cultureel erfgoed, waarvan de ambtenaren vaak refereren naar erfgoed in een specifieke gemeenschap ([Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland](#)), en professionals een bredere kennis hebben van erfgoed op een conceptueel niveau dat zij onmiddellijk op nieuwe ontwikkelingen en discussies in

kunnen zetten ([Reinwardt Academie](#)). Ze zijn dus nauw verweven met de wereld van erfgoedgemeenschappen.

Voor deze groepen is het wenselijk, en zelfs belangrijk, om op de hoogte te zijn van alle erfgoedgemeenschappen in de omgeving. Een digitale tool die dat voor hen in kaart brengt zou dus absoluut meerwaarde bieden aan hun werk, en dus aansluiten bij de doelstelling van het Rijksdienst van Cultureel Erfgoed. Omdat de tool waarschijnlijk door hen wordt beheerd, hebben de Rijksdienst en de ambtenaren dus de voornaamste invloed op de invulling en het gebruik van dit model. Dit neemt niet weg dat iedereen in principe toegang heeft tot de broncode van het hulpmiddel, en dus toezicht kan houden op hoe die in elkaar steekt.

Enfin, laten we daarbij niet vergeten dat de erfgoedgemeenschappen en de individuen die daarbij betrokken zijn evengoed een belang hebben in dit geheel. Zonder deze groepen is er daarentegen geen tool, dus ze hebben wel grote invloed. Zij hebben wellicht helemaal geen zin in zo'n digitale tool, weten niet hoe die te gebruiken, of lopen tegen andere kwaaltjes aan. Toch zou een digitaal hulpmiddel dat andere gemeenschappen in kaart brengt voordelig kunnen zijn voor de verbintenis tussen organisaties, en dus eventueel wenselijk zijn. We gaan er voor deze opdracht even vanuit dat iedere gemeenschap die op het internet te vinden is in principe baat heeft bij zo'n digitale tool, al is er nog na te denken over de invulling daarvan (wat staat erin, welke inspraak heeft de organisatie daar zelf over).

Iets vergelijkbaars geldt voor eventuele fondsen, die van belang zijn om culturele organisaties te steunen. We gaan er niet vanuit dat een fonds interesse heeft in het steunen van een erfgoedgemeenschap, maar als ze dat wél hebben kan hun bijdrage veel betekenen. Daarom wil een gemeenschap zichzelf wellicht graag op de kaart zetten ten opzichte van een fonds, om zo uiteindelijk ondersteuning te krijgen in hun werkzaamheden. Het is voor hen dus vrij essentieel dat een fonds hen *kan* vinden. Dan kunnen ze bij gaan lobbyen voor eventuele subsidies.

Er valt ook een argument te maken voor het belang van de gewone burger die profijt heeft van de werkzaamheden die erfgoedgemeenschappen verrichten. Zij halen er immers de nodige kennis uit, dus we moeten ook nadenken over welke rol dit digitale hulpmiddel voor hen speelt. Ook hier kunnen we geen concrete aannames maken over de interesse van de

algemene burger in een dergelijke tool, maar we weten wel al dat ze over het algemeen weinig invloed hebben op de invulling van het hulpmiddel.

Contextanalyse

Cultureel erfgoed. Wat is dat eigenlijk? De Rijksdienst van Cultureel Erfgoed vertelt het als volgt op de [website van de Rijksoverheid](#):

“Cultureel erfgoed is overal in onze samenleving aanwezig. In onze musea, historische binnensteden en in het landelijk gebied. Maar ook in de bodem en onder water. En als immaterieel erfgoed in onze tradities, rituelen en verhalen. Het vertelt over waar we vandaan komen, wie wij zijn en hoe we ons ontwikkelen. [...] Cultureel erfgoed staat middenin de samenleving, biedt kansen en verbindt mensen.”

Erfgoed is dus een soort draad in het tapijt van ons verleden. Het zijn aspecten uit onze geschiedenis, zij het fysiek of immaterieel, die waarde dragen in waar we nu zijn. Zij het groot als een kasteel, klein als een draaiorgel of een collectief gedachtegoed achter een bepaalde dansvorm. Als het iets vertelt over hoe wij ons als mens, gemeenschap, land, volk, wat dan ook, ontwikkelen, dan kunnen we het in principe als erfgoed beschouwen. Zelfs digitaal erfgoed wordt steeds belangrijker, zoals [hier te lezen](#) is.

Dat brengt ons bij het volgende kernpunt waar we goed bij stil moeten staan. **Wat maakt een erfgoedgemeenschap?** Die definitie is vooralsnog namelijk op z'n zachtst gezegd, *losjes* uitgedrukt voor dit project. Moet een gemeenschap officieel vastgelegd zijn, of is de vrijwillige hulp bij een voetbalclub óók een gemeenschap, en dus onderdeel van wat we met dit project in kaart willen brengen?

Het [Verdrag van Faro](#) speelt een grote rol binnen deze opdracht. Dit verdrag is opgesteld met als doel een referentiekader te bouwen voor beleid rondom erfgoed. In het verdrag wordt bijvoorbeeld definitie gegeven aan wat erfgoed precies inhoudt. Volgens artikel 2 lid a van het verdrag wordt onder erfgoed het volgende verstaan: “Een groep van bronnen geërfd uit het verleden die mensen identificeren, onafhankelijk van het bezit ervan, als een weerspiegeling en uitdrukking van hun voortdurend ontwikkelende waarden, overtuigingen, kennis en tradities. Dit met inbegrip van alle aspecten van de omgeving die voortkomen uit de interactie tussen mensen en plaatsen in de loop der tijd.” Samenhangend met de hierboven uitgeschreven definitie, dus.

Dit verdrag richt zich vooral op rechten en verantwoordelijkheden wat betreft erfgoed, maar ook de positieve gevolgen van erfgoed als cultureel kapitaal. Het idee is om deze rechten en verantwoordelijkheden te verrichten door de bestaande instrumenten van de Raad van Europa een boost te geven. In de [toelichting van het Verdrag van Faro](#) wordt beschreven dat cultureel erfgoed een groeiend belang heeft bij duurzame ontwikkeling, globalisering en hernieuwde bewustwording van de dimensie culturele identiteit bij conflicten. De huidige instrumenten zijn momenteel niet voldoende benut voor het groeiende belang. Vandaar de oprichting van het verdrag. Om deze te ondersteunen en deze belangen te behartigen.

Het verdrag geeft dus meer richting, rechten en verantwoordelijkheden aan lidstaten van de Europese Unie om de groeiende belangen van alles rondom erfgoed te behartigen. In Nederland moeten deze belangen natuurlijk ook behartigd worden.

Hierdoor ontstond de eerder genoemde [test case in Gouda](#). In het verdrag staat de definitie van een erfgoedgemeenschap als volgt: een erfgoedgemeenschap “bestaat (...) uit mensen die waarde hechten aan specifieke aspecten van cultureel erfgoed die zij, binnen het kader van publieke actie, wensen te behouden en aan toekomstige generaties over te dragen.” (Raad van Europa, 2005: art. 2b).

De definitie blijft dus erg breed, maar we kunnen erfgoedgemeenschappen in ieder geval toespitsen op een aantal kernpunten, dat zijnde:

- Mensen erachter hechten waarde aan specifieke aspecten van cultureel erfgoed
- Heeft betrekking op de volgende drie punten:
 - Publieke actie
 - Wensen te behouden
 - Het overdragen aan toekomstige generaties

Concreet leggen we de nadruk op groepen die een verbinding voelen of hebben met bepaalde culturele aspecten, zoals de geschiedenis van een club of een bepaalde traditie, en dat uiten door actief op te komen voor het bestaansrecht van deze aspecten. Of door het in ieder geval in het publieke brein te houden, op wat voor schaal dan ook. Daarbij komt wanneer een gemeenschap bepaalde wensen vanuit een historische context voor het behoud van een erfgoed in stand houdt, of zich omwille van welke reden dan ook hard maakt voor het overdragen van kennis rondom het erfgoed aan nieuwe generaties.

Er kan dus van alles onder de definitie vallen, zij het musea, workshop-organisatoren, of de drie draaiorgel-fanatici die de kunst van het klanken verspreiden in Gouda in stand houden. Hier houden we rekening mee gedurende het project.

Als laatste is er de ethische afweging: we maken immers een digitaal hulpmiddel om erfgoedgemeenschappen in kaart te brengen, maar... willen die gemeenschappen dat wel? Hoe moet er met dergelijke data en gegevens omgegaan worden, en hoe kunnen we groepen op ethisch verantwoorde wijze eventueel overhalen om toch onderdeel te worden van het project? Het is een ethische kwestie waar veel haken en ogen aan kunnen hangen, maar voor de doeleinden van dit project gaan we er vanuit dat gemeenschappen die in ieder geval een *presence* op het internet hebben vallen onder de groep die we in kaart willen brengen. Hoe we eventuele niet-online gemeenschappen betrekken gaan we gedurende het project uitwerken.

In de debrief is tot op zekere hoogte al besproken hoe toezicht op de digitale tool eruit kan zien. We tellen onderhoud daarentegen ook onder toezicht, en hebben een aantal aspecten daarvan al wat uitgedacht. Bij onze tool zal vooral nodig zijn dat de informatie constant geüpdatet wordt. Er moet constant nieuwe informatie in over nieuwe gemeenschappen. Hopelijk kunnen wij dit proces automatiseren of de workload zodanig verdelen dat de erfgoedambtenaren er niet onder vergaan.

Naast het updaten van de informatie over gemeenschappen, moet er ook moderatie zijn over gemeenschappen. Zijn zij nog actief? Willen wij hen wel in het register - denkend aan een ethische overweging? Enzovoort. Ons concept voor het eindproduct bevat ook een optie waarin erfgoedgemeenschappen zichzelf in het register moeten zetten. Dan moet

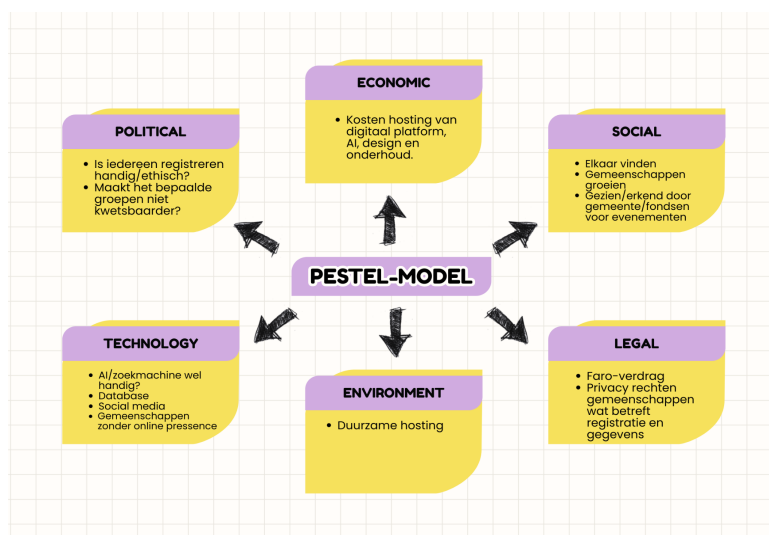
er bij elke inschrijving gekeken worden of het wel echt een erfgoedgemeenschap is en of zij alle juiste informatie invullen.

Als wij uiteindelijk verder bouwen op het idee van AI verwerken in ons eindproduct, dan moet er veel moderatie daarop focussen. AI is zeker intelligent, maar het is nog ver van perfect. Er moet iemand bij zitten en kijken of de AI goed zijn werk doet. Ten slotte zou er misschien nog een designer moeten zijn voor de online tool die bij eventuele veranderingen van de tool, deze in de passende huisstijl erin kan verwerken.

Er zijn nog een paar kanttekeningen, namelijk dat vrijwilligers als de groep die een voetbalveld schoon houdt, en dat zonder de hierboven gestelde doeleinden, niet gezien wordt als een gemeenschap die we bij dit project betrekken. Iets minder makkelijk te definiëren is wat er telt als een 'actieve' gemeenschap. Het Rijksdienst van Cultureel Erfgoed wil immers vooral dat de actieve gemeenschappen in kaart worden gebracht. Daarin zullen we in sommige gevallen ook handmatig een oordeel over moeten vellen, maar in ieder geval willen we aanhouden dat gemeenschappen die al sinds voor 2023 niets meer hebben geplaatst op een online platform buiten beschouwing gelaten kunnen worden.

Toelichting Pestel-model

Om deze contextanalyse snel en overzichtelijk in kaart te brengen, hebben wij gebruikgemaakt van het Pestel-model. Hierin kunnen wij per relevant onderwerp kort en krachtig uitleggen welke factoren spelen. In het Pestel-model worden de onderwerpen Political, Economic, Social, Technology, Environment en Legal toegelicht.

Political

Hierbij richten wij ons vooral op de rechten van de erfgoedgemeenschappen. Indien wij een geautomatiseerd systeem gebruiken dat gemeenschappen linea recta in een register gooit, dan

kunnen zij daar geen bezwaar tegen maken. Zij moeten de keuze hebben om wel of niet geregistreerd te worden door een overheidsinstantie. Daarnaast moeten wij ons ook heel erg afvragen of het wel handig is om iedereen zo te registreren. Sommige gemeenschappen houden zich bezig met onderwerpen die politiek erg gevoelig zijn. Bijvoorbeeld in het document van de test case in Gouda staat de gemeenschap [Regenboog Alliantie Gouda](#). Deze gemeenschap richt zich op de LHBTIQ+ gemeenschap binnen Gouda. Een heel mooi streven, maar ook heel politiek (jammer genoeg). Indien er in Nederland een politieke wind zou waaien die bijvoorbeeld anti-LHBTIQ+ is, dan is het gevaarlijk voor zo'n gemeenschap als de Regenboog Alliantie Gouda in groot gevaar. Een register maakt gemeenschappen die politieke onderwerpen met zich meedragen kwetsbaar. Goede registratie die ons uiteindelijk meer kwaad doet dan goed, hebben wij in Nederland ook al eerder meegemaakt. Denk maar terug aan de Tweede Wereldoorlog. Door de registratie van Joden, hebben wij het heel makkelijk gemaakt voor de Nazi's om hen op te sporen. De AVG (Algemene Verordening persoonsgegevens) heeft daarom ook duidelijke regels over wat wel en niet geregistreerd mag worden. Deze regels zijn alleen moeilijk op te volgen. Volgens artikel 9 lid 1 van de AVG mag seksueel gedrag/gerichtheid niet geregistreerd worden. Bij het registreren van de Regenboog Alliantie Gouda heb je het misschien niet over individuen, maar de gemeenschap waarbinnen deze individuen zitten is nu voor de overheid makkelijker te bereiken. De vraag is dus: hoe kunnen wij erfgoedgemeenschappen registreren op een manier dat zij niet kwetsbaar worden voor kwade intenties van burgers en/of overheden?

Economic

Gezien wij nog geen concreet idee hebben voor onze tool, is de economische kant ervan moeilijk te definiëren. Veel van de kosten die komen kijken bij onze tool hebben wij eigenlijk ook al besproken binnen het kader van governance en toezicht. Hosting, design en onderhoud kost allemaal geld. Deze kosten liggen voor een groot deel dus waarschijnlijk bij de Rijksdienst van Cultureel Erfgoed.

Social

Onze tool kan heel erg mooie gevolgen hebben voor het sociaal contact tussen alle stakeholders. Mensen kunnen elkaar makkelijker vinden waardoor gemeenschappen kunnen groeien en op die manier behouden kunnen worden. Daarnaast zullen de gemeenschappen een groter gevoel van erkenning krijgen doordat gemeenten hen gemakkelijker kunnen inschakelen voor stadsvieringen. Bijvoorbeeld zoals bij de [750e verjaardag](#)

[van Amsterdam](#). Hierbij heeft de gemeente, onder andere, de erfgoedgemeenschappen de kans gegeven om zichzelf te laten zien. Onze tool zal dit proces hopelijk vele malen simpeler maken.

Technologie

Onze tool zou door middel van AI of een zoekmachine te werk kunnen gaan. De vraag is alleen of dit wel handig is. Bij het gebruik van AI komen vele ethische kwesties naar boven wat betreft gegevensverwerking en privacy rechten. Een ander iets om aan te denken bij technologie is social media. Dit kan als hulpmiddel worden gebruikt bij de zoektocht naar gemeenschappen. Veel gemeenschappen hebben namelijk Instagram- of Facebook-pagina's, maar hoe zit het met de gemeenschappen die dat niet hebben? Hoe worden zij gevonden?

Environment

Een digitale tool komt met allerlei duurzaamheidsvragen. Vooral de hosting van een digitale tool is iets waar wij een duurzame manier voor moeten vinden. Daarnaast komt AI met heel wat meer duurzaamheidsvragen. Een AI heeft namelijk heel wat meer nodig dan bijvoorbeeld een website. Beiden verbruiken stroom en water. De AI meer dan een website. De vraag is hoe wij onze tool het duurzaamst kunnen inzetten.

Legal

De hele achterliggende gedachte van deze tool komt voort uit het Faro-verdrag. Een verdrag dat is opgericht om erfgoed te beschermen en om die bescherming richtlijnen te geven. Aan ons om deze richtlijnen mee te nemen in ons proces. Daarnaast, zoals besproken in het Political-kopje, zijn er veel vraagtekens rondom registratie. Is dat wel handig en in hoeverre gaat dat tegen de AVG in? Ten slotte, zoals kort genoemd in het kopje Technology, komen er ook privacyrechten bij kijken. Gemeenschappen moeten namelijk wel kunnen instemmen met hun registratie.

Kansen/uitdagingen

In Nederland is veel erfgoed te vinden, verspreid over het hele land. Een voorbeeld is de uitgebreide erfgoedlijst van Gouda. Toch bestaat er geen officieel landelijk register waar alle erfgoedgemeenschappen of erfgoederen samen worden verzameld. We zagen vorig jaar wel een initiatief tijdens 750 jaar Amsterdam: de gemeente maakte een website waarop verschillende activiteiten en Amsterdams erfgoed werden

verzameld. Dit laat zien dat lokale initiatieven goed kunnen werken, maar ze zijn vaak tijdelijk of beperkt tot één stad of regio.

Over het algemeen werken erfgoedgemeenschappen in Nederland vooral zelfstandig en op lokaal niveau. Hierdoor is het moeilijk om een compleet overzicht te krijgen van alle erfgoederen in het land. Onze tool zou hierbij kunnen helpen door deze versnipperde informatie samen te brengen.

Met dit project zijn er natuurlijk kansen waar profijt uit gehaald kan worden, maar ook uitdagingen. Erfgoedgemeenschappen die bijvoorbeeld niet bekend willen worden in een register en gewoon klein willen blijven. Misschien omdat die niet enthousiast zijn over een online tool die door de overheid wordt ingezet en beheerd. Daarentegen zijn er ook gemeenschappen die al erg actief zijn op het internet en die juist wel zo'n tool kunnen gebruiken om hun populariteit te boosten. Relevantie is voor zulke gemeenschappen van belang en zo een tool kan daarbij goed helpen.

Huidige trends laten ook zien dat social media een krachtige tool is voor gemeenschappen om zo hun hobby's en interesses te delen met de buitenwereld. Mensen vinden het ook leuk om er naar te kijken en zo creëren de gemeenschappen hun eigen platforms door middel van social media. Neem bijvoorbeeld gemeenschappen die actief zijn op TikTok of Instagram, zoals het account @Erfgenamen op TikTok. Zij delen verschillende erfgoedgemeenschappen op hun account.

Zulke gemeenschappen zijn dus al makkelijk te vinden op verschillende sociale media en dus makkelijker om in een digitaal register op te slaan. De uitdaging zit hem vooral in de gemeenschappen die online weinig tot geen activiteit hebben en er ook bewust voor kiezen om zo te werk te gaan. Of misschien zijn ze maar op een enkel sociaal medium te vinden - zoals de erGoed Galmaarden-gemeenschap op [Facebook](#). Toevallig is dit daarentegen ook een platform waarop minder jongeren te vinden zijn, dus het doel van jongeren bij de tradities betrekken wordt onnodig belemmerd.

Projectplanning

Wanneer dit plan van aanpak bij u op het bureau ploft is de eerste fase van het project praktisch gezien al voltooid. Driemaal hoezee! We hebben de eerste duik in de wereld van erfgoedgemeenschappen dus genomen, en

gaan met die kennis dus aan de slag. De volgende alinea's zijn allemaal een week van het project.

Week 3 - Drie ideeën bedenken

Op basis van de informatie die we tot onze beschikking hebben, begint het ontwikkelen van drie ideeën, ofwel concepten, hoogstwaarschijnlijk één per lid van onze groep. Om tot die concepten te komen wordt er nog meer onderzoek uitgevoerd, waarna we onderling en met de opdrachtgever bespreken met welk idee - of een samensmelting van verschillende ideeën - we dit project voortzetten.

Week 4 - Proof of Concept

Om vervolgens zeker te zijn van onze zaak, zodat we zeker weten dat ons concept poten heeft om op te staan, gaan we dat valideren. Daarvoor maken we een zogenaamd *proof of concept* dat we aan verschillende partijen en tests zullen voorleggen ter validatie, en om daar uiteraard de nodige aanscherpingen uit te halen.

Week 5 - Prototype maken

Op basis van *die* validatie en mogelijke input is het dan tijd om een daadwerkelijk prototype te maken. Een werkende, of in ieder geval beeldende versie van hoe het uiteindelijke digitale hulpmiddel eruit moet gaan zien. Het is uiteraard een prototype, dus erg veel vlees om de botten zal het niet hebben - maar de specifieke ideeën zullen uiteraard gerapporteerd worden ter onderbouwing.

Week 6 - Testen

Want wanneer dat prototype staat, gaat die niet de ijskast in. Nee, dan is het zaak om ons skelet in beweging te brengen, en te testen of het ook naar behoren werkt. Op basis van de input uit die tests kunnen we dan nog de laatste benodigde data verzamelen, waarmee we eventueel nog aanpassingen kunnen maken aan het uiteindelijke concept dat hopelijk door het Rijksdienst van Cultureel Erfgoed wordt gezien als een waardige oplossing voor dit probleem.

Co-creatie

Voor dat *proof of concept* en uiteindelijk het uitproberen van het prototype zullen we contact trachten te leggen met een aantal leden van gemeenschappen, om hen aan de tand te voelen over de bruikbaarheid van dit model. Dat kan op meerdere manieren worden vormgegeven, wat dichterbij het uiteindelijke eindpunt duidelijk zal worden. Daarvoor komt

er daarentegen ook al een vorm van co-creatie aan te pas, wanneer we in gesprek gaan met eventuele gemeenschappen en/of verbonden organisaties/figuren. Dan is het belangrijk om aan hen duidelijk te maken wat het hulpmiddel dat wij maken voor hen betekent: makkelijkere vindbaarheid van de organisatie, wat eventueel tot meer interesse vanuit burgers, professionals en dergelijke instanties kan leiden.

Week 7 - Presenteren van het prototype/eindproduct

Final round! Op 12 januari presenteren we ons prototype en de onderbouwing aan de opdrachtgever, onze medestudenten en docenten. Op dat punt is ook het adviesrapport voor de opdrachtgever ingeleverd, waardoor voor hen hopelijk duidelijk is wat de mogelijkheden zijn op het gebied van digitale hulpmiddelen om erfgoedgemeenschappen in kaart te brengen.

Week 1	Verkenning van de opdracht
Week 2	Plan van aanpak
Week 3	Drie ideeën
Week 4	Proof of concept uitwerken en testen
Week 5	Prototype maken
Week 6	Testen
Week 7	Afronden van het prototype/eindproduct